

Nr 870

Av herr **Källstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.*

(Lika lydande med motion nr 708 i Första kammaren)

I proposition nr 74 föreslås en reformering av skoledarorganisationen i grundskolan i syfte att åstadkomma en effektivisering av den pedagogiska ledningen av skolväsendet. Förslag framläggs om en ny studierektorsorganisation, som i huvudsak innebär att tjänst som studierektor med hela rektorsområdet som verksamhetsområde inrättas i rektorsområden av viss storlek. I propositionen berörs även en rad andra skoladministrativa frågor av mindre omfattning.

Det hade enligt vår uppfattning varit önskvärt att den skoladministrativa utredningen, vars betänkande "Organisation av skolledningen i grundskolan" ligger till grund för propositionen, även utrett frågorna om den centrala skolledningens organisation i kommunerna. Skoldirektörens eller skolchefens ställning och arbetsuppgifter berörs endast i förbigående. Det hade varit av värde att få även dessa frågor närmare belysta, speciellt frågan om arbetsfördelningen mellan skolchefen och rektorerna inom kommunen. Vi förutsätter att Kungl. Maj:t i annat sammanhang aktualiserar dessa spörsmål liksom frågan om den samlade pedagogiska och administrativa ledningen av kommunens hela skolväsende.

Beträffande den föreslagna studierektorsorganisationen för grundskolan vill vi anföra följande. Utredningen hade föreslagit att studierektor skulle åtnjuta arvode för sin tjänsteutövning. Departementschefen säger sig inte ha något att erinra mot den lösningen. Studierektoraten skulle således konstrueras som arvodestjänster i förening med lärartjänst. Departementschefen föreslår emellertid att Kungl. Maj:t skall äga besluta om ifrågavarande tjänsters konstruktion, vilket får ses mot bakgrund av pågående förhandlingar med lärarorganisationerna i vissa frågor av organisatorisk och förhandlingsmässig art.

Vi vill emellertid bestämt hävda, att den föreslagna konstruktionen med arvodestjänster ur flera synpunkter är olycklig. Enligt förslaget skall tjänsterna ges fastare karaktär än vad som utmärker de nuvarande studierektoraten. Studierektors arbetsområde kan i vissa rektorsområden komma att omfatta samtliga stadier i grundskolan. Arbetet kommer här sannolikt att bli mycket krävande. Studierektorerna skall vidare åtnjuta se-

mester i stället för ferier. Redan härigenom markeras deras ställning som skolledare. De skall åläggas skyldighet att vikariera för rektor samt att under rektor svara för upprättande av schema. Med hänsyn till de många och kvalificerade arbetsuppgifter som åläggs studierektorerna bör tjänsterna därför konstrueras så, att de främjar en god rekrytering och lockar tillräckligt välmeriterade sökande. Härigenom bör tjänsterna även kunna utgöra lämpliga karriärmöjligheter för blivande rektorer eller andra skolledare.

Det finns emellertid även andra aspekter på denna fråga, vilka talar för en fastare konstruktion av dessa tjänster. Kommunerna har f. n. ingen skyldighet att tillse att förordnande på arvodestjänster förlängs. Denna otillfredsställande ordning drabbar bl. a. de nuvarande studierektorerna och tillsynslärarna. När förordnandet på arvodesdelen av vederbörande befattningshavares tjänst upphör, medför det ett icke oväsentligt inkomstbortfall, för vilket inte utan vidare kompensation kan utgå. För de ovan nämnda befattningshavarna är frågan om arvodestjänst eller ej således närmast en trygghetsfråga.

Med hänsyn dels till studierektorernas kvalificerade arbetsuppgifter och tjänsternas konstruktion som skolledarbefattningar, dels till frågan om anställningstryggheten för dessa befattningshavare vill vi — f. ö. i likhet med vad en rad remissinstanser föreslagit — förorda att studierektoraten konstrueras som *lönegradsplacerade* heltidstjänster. Härigenom skulle också en eftersträfvansvärd överensstämmelse uppnås med gymnasiernas studierektorstjänster, vilka är konstruerade på likartat sätt.

Vi förutsätter att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad även på tillsynslärartjänsternas konstruktion, så att förslag senare kan framläggas om en motsvarande lösning också beträffande dessa tjänster.

Arbetsfördelningen mellan rektor och studierektor bör enligt propositionen utan bindning vid reglerande bestämmelser överenskommas mellan dessa och fastställas av skolstyrelsen.

Vi finner denna anordning diskutabel. Ett minimikrav synes vara att något slag av normer eller alternativa förslag till arbetsfördelning utarbetas av skolöverstyrelsen. Utan en sådan reglering av arbetsfunktionerna torde studierektorstjänsterna komma att framstå som mindre attraktiva genom godtyckligheten i arbetsfördelningen.

För rektor och studierektor skall gälla en gemensam undervisningsskyldighet, fastställd av länskolnämnden. Rektor skall inom den gemensamma ramen fastställa undervisningsskyldigheten för sig och för studierektor. Omfattningen av denna undervisningsskyldighet är f. n. föremål för överläggningar med berörda personalorganisationer.

Med hänsyn till de båda befattningshavarnas ställning som rektorsområdets pedagogiska och administrativa ledare bör enligt vår mening en låg

undervisningsskyldighet eftersträvas. Den pedagogiska handledningen av lärarna samt den nya skolans omfattande konferensverksamhet tar betydande tid i anspråk. Skolledarna bör i möjligaste mån friställas för sådana rent pedagogiska uppgifter. Den nödvändiga kontakten med undervisningen kan enligt vår mening upprätthållas genom en mycket begränsad undervisningsskyldighet.

I detta sammanhang vill vi även något beröra förhållandena vid de högstudier som är förenade med gymnasier. På många håll i landet kommer övergångsvis en vertikal samordning gymnasium—grundskolans högstadium att bestå under en period av 5—10 år framåt. Enligt vår uppfattning kommer högstudierna vid dessa gymnasieskolor i ett ytterst ogynnsamt läge, därest studierektorsbefattningar ej kan inrättas för högstadedelen vid gymnasieskolan. Sekreterarna vid läroverken torde i rätt stor utsträckning ha varit adjunkter eller ämneslärare vid grundskolan inom skolenheten och i praktiken närmast under rektor ha fullgjort vissa göromål som biträdande skolledare för högstadiet. De studierektorer som kommer att förordnas fr. o. m. den 1 juli 1966 för gymnasiet och fackskolan har främst vissa pedagogiska funktioner för gymnasie-/fackskoledelen vid skolenheten och har inga skyldigheter att befatta sig med förhållandena vid skolans högstadium.

Genomförandet av det nya gymnasiet och fackskolans allmänna införande torde komma att i så hög grad engagera skolledarna och lärarna vid gymnasieskolorna att enligt vår mening vissa farhågor torde förefinnas för att högstadiet vid en skolenhet med gymnasium kan komma på undantag. Utvecklingsarbetet inom högstadiet torde därför erfordra en biträdande skolledare, som specialiserar sig på grundskolans problem. På samma sätt som rektor för ett rektorsområde i grundskolan enligt förslaget i propositionen får en kvalificerad medarbetare, så snart poängtalet för området uppgår till visst poängtal (för rektorsområde med enbart högstadium 22 poäng), bör därför en rektor, som förutom gymnasium och fackskola även har ansvaret för ett högstadium av den omfattning som nämns i propositionen, erhålla motsvarande förstärkning beträffande den pedagogiska ledningen av grundskolan.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandling av proposition nr 74 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. ge till känna vad som anförts beträffande *dels* lönegradsplacerade heltidstjänster för studierektorer, *dels* arbetsfördelningen mellan rektor och studierektor och den för dem gemensamma undervisningsskyldigheten;

2. uttala att befattningar såsom studierektorer för grund-

skolans högstadium övergångsvis må inrättas jämväl vid skolenheter, som består av gymnasium och grundskola.

Stockholm den 13 april 1966

Thorvald Källstad (fp) Erik Tobé (fp) Augustinus Keijer (fp)

Nr 871

Av herr **Wennerfors**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående reformerad organisation av skolledningen i grundskolan m. m.*

(Lika lydande med motion nr 707 i Första kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 74 föreslås att skolledarorganisationen i grundskolan reformeras i syfte att förbättra skolledarnas arbetssituation samt att tillgodose behovet av en förbättrad och mera samlad pedagogisk ledning. Departementschefens förslag ansluter sig med några undantag till den skoladministrativa utredningens förslag. Allmänt sett finner jag det beklagligt att det föreliggande förslaget inte omfattar skolledningen i dess helhet. Bl. a. tar inte departementschefen ställning till tillsynsläroorganisationen utan framhåller att denna bör bli föremål för överväganden i annat sammanhang. Vidare hänvisas den synnerligen viktiga frågan om biträdespersonal till kommunerna. Det kan kanske vara mest lämpligt att kommunerna svarar för denna personal i ekonomiskt avseende. Emellertid borde förslaget innefatta normer för omfattningen och utformningen av personalorganisationen.

Departementschefen föreslår i likhet med den skoladministrativa utredningen att den biträdande skolledarens, d.v.s. studierektorns verksamhetsområde skall avse hela rektorsområdet. I detta avseende har jag samma uppfattning. Emellertid kan jag inte tillstyrka förslaget vad avser fastställandet av arbetsfördelningen mellan och undervisningsskyldigheten för rektor och studierektor. Jag ifrågasätter systemets lämplighet. Undervisningsskyldigheten för respektive skolledare bör ev. fastställas var för sig av länskolnämnden. Departementschefens förslag att rektor inom en av länskolnämnden bestämd gemensam ram skall fastställa undervisningsskyldigheten för sig och studierektor kan leda till icke önskvärda konsekvenser.